

Landsbygdsnytt

Andelsjordbruk och REKO-ring – en möjlighet!
Nu är det dags för SAM-ansökan 2019
Har du sett rovdjur eller dess spår?

Regionalisering av Sveriges nationella skogsprogram

Skogsstyrelsen har haft särskilda medel för regionalisering av Sveriges nationella skogsprogram. Det är länsstyrelserna som har kunnat söka medel för att göra regionala skogsprogram eller skogsstrategier i samarbete med regionerna.

Det skiljer sig mellan olika län hur man har valt att jobba med projektet. Vissa län har färdiga strategier, andra samarbetar med fler län och så vidare. I Gävleborg har vi valt att ta fram en handlingsplan för Sveriges nationella skogsprogram. Anledningen är att konkreta åtgärder efterfrågas och att det finns farhågor för att ytterligare strategier riskerar att bli det som kallas hyllvärmare.

DIALOGTRÄFFAR

I Gävleborg har vi arbetat med samma modell som användes i arbetet med den regionala handlingsplanen för Sveriges livsmedelsstrategi. Ett antal träffar med alla som har intressen och koppling till skog har genomförts. Arbetet startade i oktober 2018 och vi har nu fått klart att det kommer att fördelas mer pengar 2019 vilket ger en möjlighet till fler dialogträffar.

JÄMSTÄLLDHET

Under slutet av 2018 hann vi med 12 dialoger med 130 deltagare varav 33% kvinnor. Jämställdhetsfrågorna har särskilt fokus eftersom kvinnor som äger skog utgör Sveriges största företagsgrupp för kvinnor. I övrigt är män överrepresenterade i alla delar inom sektorn.

ÅTERKOMMANDE INSPEL

Det finns ett stort intresse för fortsatt samarbete även om det också finns en tydlig oro bland många skogsägare att andra kommer att bestämma över deras skog. Vi har fått cirka 300 inspel totalt från dialogträffarna och några av de punkter som har varit återkommande är:

- Ägande- och brukanderätten
- Utbildning och information till allmänheten + allemansrätt
- Ersättning, både mark och ekonomiskt
- Samverkan mellan alla aktörer
- Klimat och miljö generellt
- Forskning och kunskap
- Fossilfritt
- Biologisk mångfald
- Skötsel av avsatt mark
- Viltförvaltning
- Bli ledande inom skog och använda lokala resurser
- Infrastruktur

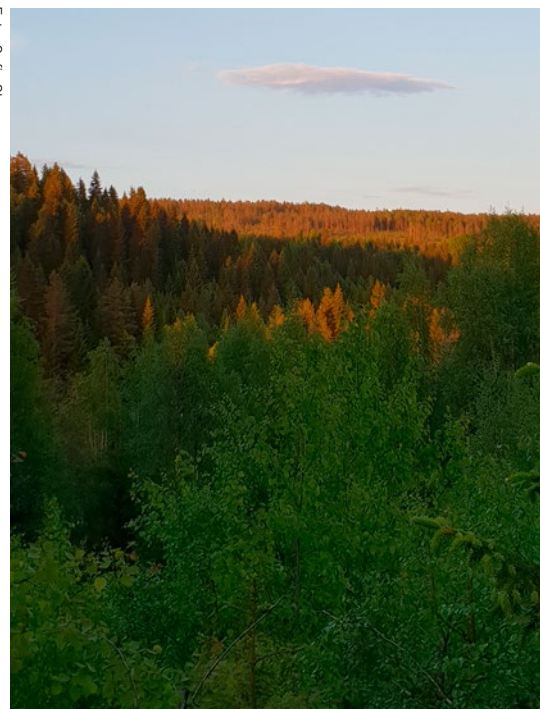
FORTSATT ARBETE

Efter alla dialoger har genomförts kommer handlingsplanen med mål och åtgärder skrivas. Arbetsgruppen för detta arbete kommer att omfatta fler aktörer. Det har uttryckts ett missnöje över att det inte varit fler inblandade i arbetet under dialogerna. Vi vill påminna att det endast har varit en fråga om att ta in åsikter om vad som ska vara med och inte att fastställa något i ett dokument. När handlingsplanen är skriven kommer den att skickas ut på remiss till alla som deltagit och anmält sig för utskick. Enligt vår tidsplanering bör det ske före midsommar 2019.

Sofie Shry, Projektledare Gävleborg
010-225 15 82
sofie.shry@lansstyrelsen.se

Berit Löfgren, Gävleborg
010-225 14 36
berit.lofgren@lansstyrelsen.se

Foto: Sofie Shry

SM i mathantverk 2019 i Högbo

Årets Öppna SM Mathantverk anordnas i samband med Eldrimners idé- och kunskapsdagar, Særimner på Högbo Bruk och Högbo Brukshotell den 15-17 oktober.

LÄNSSTYRELSEN
DALARNAS LÄN

Länsstyrelsen
Gävleborg

Redaktion:

Berit Löfgren, Jenny Larsson, Kristin Larsson, Håkan Mowitz, Jenny Bransell, Märta Ohlsson

Ansvarig utgivare: Mats Hindström

Layout: Dolling Tahko | Tryck: Lenanders grafiska AB | Upplaga: 5 000 ex

Adressändringar och prenumerationer:

Gisela Kayal 010-225 02 48, gisela.kayal@lansstyrelsen.se

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling - Europa
investerar i landsbygdsområden

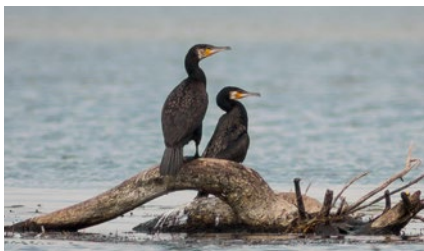
Skarv

Skarven är en omdiskuterad fågel som häckar längs hela Sveriges kust samt i många sjöar och våtmarker. Skarvkolonierna kan bestå av allt från några enstaka par till mer än 10 000 par.

Länsstyrelsen Gävleborg har sedan 2012 inventerat skarvbon längs länets kust. Inventeringarna utförs av ornitologer som räknar bon på kända skarvhäckningslokaler. Inventerarna noterar även om häckningarna har fullföljts, om häckningarna misslyckats samt om bona är belägna på marken eller i träd.

Under inventeringen 2018 påträffades 3530 skarvbon i länet. Av dessa hade häckningen fullföljts i 3479 bon. Under det senaste året har antalet fullföljda skarvhäckningar ökat i länet, även om det är stor mellanårsvariation. När

Foto: Pixabay

inventeringarna startade 2012 påträffades cirka 2000 bon längs länets kust.

Under skarvens kraftiga expansion uppstår ibland konfliktsituationer. Inom fisket upplevs skarven som ett problem ur flera aspekter. I Gävleborg erfar länsstyrelsen dessutom att lukt från skarvkolonier kan upplevas som ett problem av boende och fritidsboende i kustområden. Skarven har dock ett starkt skydd i EU:s fågeldirektiv. Skyddet är så starkt att det inte ens är tillåtet att skrämja bort skarv om du inte har tillstånd från länsstyrelsen. Under våren

2018 beviljade länsstyrelsen störningsåtgärder mot skarv på tre olika platser längs länets kust. Där störningsåtgärder genomfördes återvände skarvarna inte efter avslutad störningsperiod.

Länsstyrelsen har tagit fram en förvaltningsplan för skarv i Gävleborgs län. Förvaltningsplanen är framtagen för att ge vägledning till samhällsintressen som berörs av skarvförekomsten i länet. Utmaningarna inom den regionala skarvförvaltningen är framför allt att förebygga skador orsakade av skarv samt att öka acceptansen för skarv. I förvaltningsplanen finns information om skarven vilka mål länsstyrelsen har fastställt och hur de ska nås.

Simon Viklund, Gävleborg
010-225 14 65
Simon.viklund@lansstyrelsen.se
Linda Vedin, Dalarna
010-225 03 59
Linda.vedin@lansstyrelsen.se

Har du sett rovdjur eller dess spår?

Just nu pågår inventeringen av varg, lodjur och järv i Sverige. I inventeringen är allmänhetens rapporter om rovdjurspår viktiga för att få så heltäckande inventering som möjligt. Ett enkelt sätt att rapportera rovdjursobservationer är att använda Skandobs.

Länsstyrelserna ansvarar för att inventera de stora rovdjuren. Inventeringsarbetet genomförs i huvudsak genom spårningar på snö och ofta är det just via tips från allmänheten som rovdjuren kan spåras och dokumenteras. Inventeringsresultatet blir sedan ett viktigt underlag för uppföljning av nationella och regionala mål för landets rovdjursstammar.

Skandobs är en e-tjänst där vem som

helst kan rapportera sina observationer av björn, järv, lodjur eller varg. Skandobs finns för webbläsare (www.skandobs.se) och som kostnadsfri app till Android- eller iOS-enhet. Om du inte särskilt anger att observationen bara ska visas för länsstyrelsen blir observationen synlig för andra i Skandobs när du rapporterat.

Om du inte har möjlighet att använda Skandobs kan du kontakta din länsstyrelse och rapportera vad du sett.

Simon Viklund, Gävleborg
010-225 14 65
Simon.viklund@lansstyrelsen.se
Linda Vedin, Dalarna
010-225 03 59
Linda.vedin@lansstyrelsen.se

Foto: Länsstyrelsen

Viktigt att registrera sig som primärproducent av livsmedel och/eller foderföretagare - nya sanktionsavgifter inom kontrollen av primärproduktionen

Riksdagen har beslutat om nya regler för vad som händer om man bryter mot livsmedels- eller foderlagen. De nya bestämmelserna började gälla 1 januari 2019.

En ny bestämmelse är att en sanktionsavgift tas ut när det konstateras avvikelser i vissa fall. Det handlar till exempel om:

- när någon påbörjat en livsmedelsverksamhet (primärproduktion eller vidareförädling) utan att ha registrerat verksamheten hos kontrollmyndigheten. För primärproduktion ska registrering göras hos länsstyrelsen och för vidareförädling ska registrering göras hos kommunen.
- när någon påbörjat en foderverksam-

het utan att ha registrerat verksamheten hos kontrollmyndigheten. För foderverksamhet ska registrering göras hos Jordbruksverket.

För mer information se Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets hemsidor.

Andelsjordbruk och REKO-ring- en möjlighet!

Under en kursdag på Västerbergs Folkhögskola i Storvik fick deltagarna genom Maria Danielsson, Finngården Rikkenstorp, lära mer om hur ett andelsjordbruk fungerar. Under kursdagen berättade även Tina Fröroth från REKO Hälsingland om vad en REKO-ring är och hur den drivs.

Maria driver tillsammans med sin sambo Joel Holmdahl ett andelsjordbruk på Finngården Rikkenstorp i Grängesberg. Maria är även med i styrelsen för föreningen Andelsjordbruk Sverige, så Maria har god kunskap och erfarenhet om vad andelsjordbruk innebär.

Foto: Héléne Littmarck Holmdahl

AVTAL

Andelsjordbruk uppkom under 1970-talet bl.a. i Japan och senare även i USA där konsumenter ville få tillgång till ekologiskt producerade råvaror och knyta närmare kontakt med matproducenter. I Sverige är andelsjordbruk fortfarande ovanligt men de senaste åren har flera startats och nu finns ca 45 andelsjordbruk här i landet och antalet ökar stadigt. Ofta är grönsaksodling basen i andelsjordbruk men även andra produkter som ägg och honung säljs genom systemet. Andelsjordbruk innebär att det finns en direktkontakt och relation

mellan konsumenten och lantbrukaren. Konsumenten blir andelsägare genom att ett avtal skrivs där andelsägaren förbinder sig att köpa en andel av skörden under en hel säsong vilket ger lantbrukaren trygghet. Avtalet som skrivs ska vara tydligt så att både lantbrukaren och andelsägaren vet vad som förväntas av dem. Avtalet ska beskriva vad en andel innebär och vad kostnaden är för en andel samt hur betalning görs och var och när grönsakskassarna ska hämtas.

DELA PÅ RISKER

Kontakten mellan lantbrukaren och andelsägaren upprätthålls genom att andelsägaren kan få möjlighet att komma och hjälpa till med arbetet i grönsaksodlingen och genom träffar med andelsägarna där de får ha önskemål om vad som ska odlas under säsongen. Andelsägaren och lantbrukaren delar också på risker och belöningar vilket betyder att det finns en flexibilitet i vilka grönsaker som andelsägaren får i sin grönsakskasse. Om skörden blir bra av en grönsak så blir det mer av den grönsaken medan det blir mindre av något annat som växt sämre.

RIKKENSTORP

På Rikkenstorp odlas drygt 45 olika grönsaker vilket skapar mervärde och gör det intressant att vara med som andelsägare. Riskerna sprids också när många olika grönsaker odlas, det gör att det alltid finns grödor som blivit bra även om vädret varit ogynnsamt eller om skadegörare angripit någon gröda. I början är det mycket bladgrönsaker medan det senare på säsongen övergår i att kassen innehåller mer potatis och rotfrukter. Utlämning av grönsakerna kan göras på flera sätt. Antingen kommer andelsägaren till gården eller så kör odlaren ut grönsakerna till en bestämd plats eller lokal där medlemmarna hämtar sin kasse. Det är viktigt att det funkar bra både ur medlemmarnas och lantbrukarens synpunkt. Rikkenstorp ligger en mil från Grängesberg vilket gör att det inte är praktiskt och klimatsmart att medlemmarna åker dit varje vecka för att hämta sin kasse. Maria och Joel lämnar därför sina grönsaker i en lokal i Grängesberg och Ludvika där det finns kodlös där medlemmarna hämta sin kasse. Det fungerar bra, nackdelen är att direktkontakten med medlemmarna minskar.

Medlemmar till andelsjordbruk kan

Maria Danielsson och Joel Holmdahl, Finngården Rikkenstorp i Grängesberg

hittas på olika sätt så som genom affischer, annonser i tidningen och sociala medier. Rikkenstorp har hittat sina medlemmar främst genom ”mun mot mun” metoden då många i området känner till gården sedan tidigare, men även sociala medier är en bra kanal att hitta medlemmar genom. Rikkenstorp har idag 20 andelsägare som betalar drygt 6000 kr / år/ andel. En andel hos Rikkenstorp är en grönsakskasse för 1–2 personer med innehåll efter säsong som levereras varje vecka mellan midsommar och nyår.

Hos Rikkenstorp står andelsjordbruket för en del av inkomsterna övriga inkomster är stuguthyrning, föreläsningar samt jobb som lärare.

REKO-RING

På kursdagen berättade Tina Fröroth om möjligheten att sälja lokala råvaror och produkter genom REKO-ringar direkt till konsument. REKO-ringen skapas som en grupp på facebook. Gruppen administreras oftast av en producent eller konsument i REKO-ringen. I facebookgruppen lägger producenterna upp vilka varor de

har att sälja och köparen beställer sedan genom att kommentera i producenternas inlägg. Produkterna hämtas sedan vid en bestämd tid och plats.

REKO baseras på ideellt arbete och är ett nätverk, ingen nationell organisation finns. Grunden för REKO är att det endast är livsmedel eller biprodukter från livsmedelsframställning som säljs. Den som säljer genom REKO ska bara sälja sina egna varor och de produkter som tas med till utlämningsstället måste vara förbeställda.

INGET SVINN

Några av fördelarna att sälja genom REKO är att det är minimalt svinn då bara den mängd produkter som köparna har förbeställt tas med. Det är också ett tidseffektivt försäljningssystem i jämförelse med en marknad

För att REKO-ringen ska bli attraktiv för konsumenterna så behövs en grupp producenter som har en bra sammansättning av produkter, ju fler produkter desto intressantare blir det för konsumenten att handla genom REKO-ringen.

Det är också viktigt att REKO-ringen marknadsför sig genom exempelvis tidningsnotiser, inslag på lokalradion och sociala medier så att människor i närområdet vet att en REKO-ring ska startas.

Vid försäljning genom REKO så ansvarar producenten för att lagar och regler för säkra livsmedel följs så som vid all annan försäljning av livsmedel.

REKO I DALARNA OCH GÄVLEBORG

I Dalarna och Gävleborg finns i dag flera REKO-ringar bla i Smedjebacken och i Gävle. Nätverket REKO Hälsingland driver REKO-ringar i Ljusdal, Järvsö och Hudiksvall. Tina är själv nystartad grönsaksproducent och kommer att sälja genom REKO-Hälsingland. I REKO Hälsingland är över 50 producenter med och de säljer grönsaker, mjöl, bröd, honung, ägg, ost, nöt-, gris- och lammkött samt kalkon och kyckling. Storleken på företagen som är med i REKO- Hälsingland varierar mycket, från småproducenter till större etablerade företag.

Både Maria och Tina ser positivt på framtiden för utvecklingen av andelsjordbruk och REKO-ringar, det är försäljningssätt som ligger i tiden då konsumenterna efterfrågar allt mer lokalproducerad mat och vill ha en närmare kontakt med lantbrukare och producenter.

Kristina Homman, Dalarna
010-225 02 45
kristina.homman@lansstyrelsen.se

Karin Ellgardt Fredlund, Gävleborg
010-225 14 24
karin.ellgardtfredlund@lansstyrelsen.se

Foto: Karin Ellgardt Fredlund

LÄS MER OM ANDELSJORDBRUK:

<https://www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/foretag/samhalle-och-utveckling/utveckling-av-landsbygder/kompetensutveckling-och-radgivning/foretagande-pa-landsbygden.html>
<http://www.andelsjordbruksverige.se/>
<http://www.rikkenstorp.se/>

LÄS MER OM REKO:

<http://hushallningssallskapet.se/reko/>

Rätt skötsel av hästhagar kan minska växtnäringsläckaget.

Genom att ta bort gödsel och foderrester i hästhagar och hålla marken bevuxen minskar du övergödningen av sjöar och vattendrag. Om du även har rotationsbete och betesplanering minskar du också risken för spridning av inälvparasiter.

HÅLL MARKEN BEVUXEN

En rasthage består ofta av upptrampad jord. Det finns inget sammanhängande växttäckande som kan ta upp växtnäring som hästarna avger och skydda mot växtnäringsförluster. Gödsel från rasthagar bör därför regelbundet samlas upp och läggas på gödselhögen. Mocka ut i hagen regelbundet 1-2 ggr per vecka under de delar av året som hästarna går ute och det är möjligt att mocka.

Ett sätt att minska risken för växtnäringsläckage är att ha så stora rasthagar att hästarna inte förstör växttäckandet. Hur stora hagar som behövs beror bl.a. på hur markens beskaffenhet, tjälens varaktighet och hur hagarna används.

En tumregel för att minska risken för växtnäringsläckage säger att det behövs minst i storleksordningen 0,1 - 0,5 hektar yta per häst. Det är också bra om rasthagen flyttas så att det odlas annat (t.ex. spannmål eller vall) på marken där det varit rasthage en tid. På så sätt utnyttjas den växtnäring som har ansamlats i marken.

Om hästarna utfodras i rasthagen eller på betet bör utfodringsplatsen flyttas med jämna mellanrum, eftersom det annars lätt ansamlas foderrester och marken blir upptrampad.

Putsa områden med rator, då hindrar du att ogräs och mindre buskar breder ut sig samtidigt som du gynnar betesgräsen. Putsa gärna på hösten efter betes-säsongens slut så undviker du att färsk gödsel sprider inälvparasiter. Om du putsar på sommaren gör det vid torrt och soligt väder. Då dör parasiterna snabbt. Ta gärna bort gödselhögarna innan du putsar.

HA KOLL PÅ DRÄNERINGEN

Se till att dräneringen leder bort över-skottsvatten och att öppna och rörlagda diken i anslutning till diket fungerar. I en väl-dränerad hage minskar risken för trampskador och att kala fläckar utan vegetation breder ut sig

Anlägg skyddszon längs diken. Om det finns ett dike längs hästhagen kan du anlägga en gräsbevuxen skydds-zon på några meter mellan hagen och vattendraget. Gräsremsan fångar upp jord- och gödselpartiklar som rinner av på markytan.

UNDVIK ÖVERUTFODRING MED KRAFTFODER.

Överutfodring med kraftfoder innebär en hälsorisk för hästen, bland annat genom fetma, men också genom grovtarmsstörningar som kan ge kolik och fång. Det ökar också gödselns närings-innehåll helt i onödan, något som i slutändan kan ge ökat läckage. Genom ett väl anpassat vallfoder kan hästen få i sig nästan allt den behöver, förutom mineralämnena selen och natrium.

Sammanfattande råd:

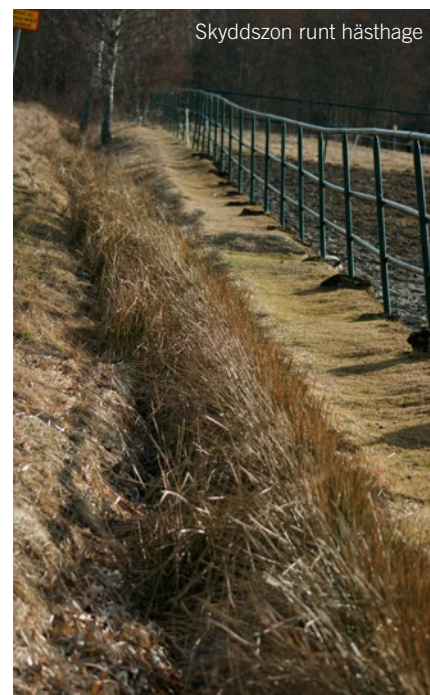
- Mocka 1 - 2 gånger per vecka och städa undan foderspill i hästtäta hagar
- Se till att dräneringen fungerar och underhåll diken
- Skydda vattendrag och diken med stängsel och gräsremsa
- Vårda vegetationstäckande och betesgräs med betesputsning och rotationsbete
- Undvik överutfodring med kraftfoder

Martin Henriksson, Dalarna
010-225 02 44
martin.henriksson@lansstyrelsen.se

Mats Selin, Gävleborg
010-225 14 32
mats.selin@gavleborg.se

Söndertrampad hästhage

Skyddszon runt hästhage

Foto: Helena Högberg Åkerheim

Små vattenkraftverk - vara eller inte vara

Sedan lång tid tillbaka har vattnets kraft utnyttjats för drift av bland annat sågar, kvarnar och järnframställning. Flera dammar har därför namn som Hamnardammen, Sågdammen och Kvardammen. När tidigare utnyttjande av vattenkraft upphört har vattnet istället i många fall använts för produktion av el i mindre vattenkraftverk. Dessa kraftverk har därför ofta ett industrihistoriskt värde med dess koppling till tidigare utnyttjande av vattenkraft. Många kraftstationer är också vackra byggnader med lång historia. De dammar som använts har skapat en uppdämd vattenyta som omgivningen under lång tid anpassat sig till. Vattenkraftverken producerar också förnybar och klimatvänlig el. De 60-tal mindre kraftverken (> 1,5 MW) i Gävleborgs län producerar varje år ca en miljon kilowattimmar vilket motsvarar 5000 eluppvärmda villkor.

Det finns dock inte bara fördelar med vattenkraften. Dammarna dämmer i många fall bort sträckor med strömmande vatten och därmed försvinner en viktig livsmiljö för många arter. När vattnet leds bort till kraftverken minskar mängden vatten betydligt i vattendraget och det är inte ovanligt att delar av ett vattendrag helt torrläggs. Dammarna och kraftverken utgör också hinder för fisk och andra arters vandring, vilket i många fall är en förutsättning för en naturlig reproduktion.

LÄNSSTYRELSENS ARBETE

I länsstyrelsens arbete ingår att arbeta för en förbättring av vattenmiljön i

Bergs nedre kraftverk i Hoån

Foto: Fredrik Sjöberg

enligt med de mål som riksdag och regering fastslagit. Länsstyrelsen ska även jobba för klimatmålen, ökad förnybar energiproduktion och ett bevarande av värdefulla kulturmiljöer. Länsstyrelsen har i det arbetet bland annat ställt krav på att kraftverk utan miljötillstånd ska söka tillstånd med målet att tillståndet ska förenas med krav på miljöåtgärder t ex fiskvägar och mintappning till vattendraget. För några kraftverk utan tillstånd i naturskyddade vattendrag har länsstyrelsen ansett att tillstånd inte ska ges för fortsatt drift. För den enskilda kraftverksägaren kan en tillståndsprövning och miljökrav medföra betydande kostnader som hotar kraftverkets existens. Det kan även oroa närboende som

särskilt vill ha dammen kvar. Samtidigt finns det lokala intressen som gärna ser en avveckling av en del kraftverk till förmån för miljön och sportfisket.

Ny lagstiftning från årsskiftet ställer krav på att alla kraftverk som saknar eller har tillstånd ska söka nya tillstånd med moderna miljövillkor. De större vattenkraftsägarna i landet har skapat en fond som till stor del ska finansiera prövningen och miljöanpassningen av alla kraftverk. Samtidigt ser flera kommuner i länet ett stort värde i att återskapa mer naturliga vattendrag med fri vandring för fisk. De har därför arbetat för att köpa in mindre kraftverk för en avveckling.

FRAMTIDEN FÖR DEN SMÅSKALIGA VATTENKRAFTEN

Miljöanpassning och aktivt arbete med inlösnings och avveckling av kraftverk kommer troligen leda till färre kraftverk totalt. Majoriteten av dagens kraftverk kommer dock kunna drivas vidare efter en miljöanpassning som i huvudsak bekostats av den storskaliga vattenkraften. För natur- och fiskeintresserade kommer det finnas fler vattendrag utan vattenkraft och i vattendrag med kraftverk kommer förhållande för miljön och vattenlevande arter att succesivt förbättrats.

Torr åfåra vid Milsbro kraftverk

Foto: Hans Sjöberg

Författare
Hans Sjöberg, Gävleborg
010 – 225 12 12
hans.sjoberg@lansstyrelsen.se

Det gäller din SAM-ansökan 2019!

I början av februari får du som sökt jordbruksstöd 2018 ditt SAM-utskick hem i brevlådan. Jordbruksverket planerar att öppna SAM Internet för SAM-ansökan 2019 den 7 februari. Sista ansökningsdag är den 11 april.

Här kan du läsa om det viktigaste gällande SAM ansökan 2019. Det är inte så många nyheter i år. Fullständig information om jordbruksstöd finns på jordbruksverkets hemsida, www.jordbruksverket.se

NYHET

För stödet till unga jordbrukare har man tidigare sagt att man kan få stödet i max fem år från etableringsåret. Det är nu

ändrat till max fem år från det år man sökte stödet första gången. Detta gör att några kan ta del av stödet fler år än vad som varit möjligt tidigare.

ANVÄND E-LEGITIMATION I SAM INTERNET

Du behöver ha e-legitimation (BankID) för att kunna göra SAM ansökan. E-legitimation fungerar precis som din vanliga legitimation och signatur – fast på datorn. Du skaffar e-legitimation hos din bank eller hos Telia.

BRA ATT VETA OM E-LEGITIMATION

- Mobilt BankID är en e-legitimation som finns i din mobiltelefon eller på

din surfplatta. Har du för avsikt att besöka några av våra tillfällen för öppet hus behöver du ta med dig ett mobilt BankID.

- Om du har ett aktie- eller handelsbolag så måste du lämna in en fullmakt till Jordbruksverket för att firmatecknaren ska kunna logga in på din SAM ansökan via sin personliga e-legitimation. Detsamma gäller om du vill att en konsult ska kunna lämna in din ansökan.

Checklista för din SAM-ansökan

- Senast 11 april måste du ha minst 4 ha jordbruksmark och 4 stödrätter.
- Kom ihåg att ange alla de produktionsplatsnummer du vill söka djurbaserade stöd för under övriga uppgifter.
- Vissa åtaganden för miljöersättningar och ekologiska produktionsformer är nu beslutade. Det syns i SAM Internet under Block och skifteslistan till vänster på skärmen när du har kartbilden framme. De åtaganden som kan vara beslutade är betesmarker och slåtterängar, ekologisk produktion, omställning till ekologisk produktion, fåbodar, restaurering av betesmarker och slåtterängar samt skötsel av våtmarker och dammar. De åtaganden som inte är beslutade anges istället som ansökta 2015, 2016, 2017 eller 2018.
- Om du söker stödet till Unga lantbrukare och är en juridisk person måste du skicka in underlag som styrker den ungas rätt att teckna firma, ägandeförhållandena samt något som visar att hen är delaktig i driften. Dessa dokument måste skickas in varje år! De ska ha kommit till länsstyrelsen senast sista ansökningsdag, den 11 april. Om intygen kommer in efter den 11 april minskar vi ditt stöd med 1 procent för varje arbetsdag som de är försenade. Om intygen kommer in efter den 6 maj får du inget stöd alls 2019.
- Kom ihåg att ange vilket certifieringsorgan du är ansluten till om du söker någon av de ekologiska ersättningarna.
- Om du tidigare sökt ett åtagande för Omställning till ekologisk produktion och produktionen nu är godkänd för certifiering så måste du aktivt söka ett åtagande för Ekologisk produktion. Åtagande för Omställning till ekologisk produktion övergår inte automatiskt till åtagande för Ekologisk produktion.
- Kom ihåg att uppdatera dina kontaktuppgifter om det skett förändringar.

Viktiga datum

- **SAM Internet öppnar 7 februari.** Det är då du tidigast kan logga in i SAM-Internet. Du loggar in på SAM Internet via mina sidor som du finner på [www.jordbruksverket.se/E-tjänster](http://www.jordbruksverket.se/E-tjanster)
- **Sista ansökningsdag 11 april.** Om ansökan kommer in efter 11 april blir det avdrag motsvarande 1% per arbetsdag i totalt 25 dagar på stödbeloppet. Kommer ansökan in efter 6 maj avslås den.
- **Sista ändringsdag är den 15 juni men ef-**

tersom det är en lördag är det 17 juni som gäller som sista ändringsdag i år. Fram till och med sista ändringsdag kan du ändra i din SAM ansökan. Efter sista ändringsdag kan du enbart dra tillbaka uppgifter i din SAM ansökan. Tänk dock på att om du blir aviserad en kontroll i fält minskar dina möjligheter att göra ändringar.

- **17 juni är sista dag även för överlåtelse av åtaganden** och det gör du på blanketten "Övertagande av åtaganden och

utbetalning av miljöersättningar 2019".

- **Mark som ska byta brukare** flyttas från en ansökan till en annan i SAM Internet genom att ta bort skifte och block i den ena ansökan och lägga till dem i den andra. Glöm då inte att även föra över stödrätterna! Det gör du på mina sidor på Jordbruksverkets hemsida Både flytt av mark och anmälan om överföring av stödrätter ska göras senast den 17 juni när det är brukarbyte på del av ansökan.

VILL DU HA DINA BESLUTSBREV OCH ANNAN POST DIGITALT?

Om du inte redan har skaffat en digital brevlåda så kan det vara bra att göra det.

Om du skaffar en digital brevlåda så får du det mesta av din post från Jord-

bruksverket och länsstyrelsen digitalt i stället för att få papper hem i brevlådan.

Det är gratis och helt frivilligt att ha en digital brevlåda.

Läs mer om digitala brevlådor: www.jordbruksverket.se/digitalbrevlada

Pernilla Månsson, Gävleborg
010-225 14 44
pernilla.mansson@lansstyrelsen.se

Ann-Marie Fagerberg, Dalarna
010-22 50 238
Annmarie.fagerberg@lansstyrelsen.se

Öppet hus SAM Internet 2019 Gävleborg

Länsstyrelsen i Gävleborg kommer att ordna öppet hus för dem som vill göra sin SAM ansökan i SAM Internet med stöd av handläggare från länsstyrelsen. Det är du själv som fyller i

ansökan men vi finns tillgängliga som stöd.

Kom ihåg att du behöver ha mobilt BankID för att kunna logga in i SAM Internet.

VI FINNS PÅ FÖLJANDE PLATSER OCH HÅLLER ÖPPET HUS:

LÄNSSTYRELSEN GÄVLE	TISDAG 12 MARS KL.10-16
BOLLNÄS FOLKHÖGSKOLA	TISDAG 19 MARS KL.9-12
LJUSDAL UTVECKLINGSCENTRUM	TISDAG 19 MARS KL.15-18
BERGSJÖ, CFL NORDANSTIG	ONSDAG 20 MARS KL.9-12
HUDIKSVALL, IFTAC	ONSDAG 20 MARS KL.14-17
LÄNSSTYRELSEN GÄVLE	TISDAG 9 APRIL KL.10-16
LÄNSSTYRELSEN GÄVLE	ONSDAG 10 APRIL KL.10-16

Kontaktperson Åsa Andersson 010-225 14 22, asa.andersson@lansstyrelsen.se

Länsstyrelsen i Gävleborg kommer också att ha lånedatorer under ansökningsperioden. Du bokar en tid med en handläggare genom att ringa 0771-67 00 00. Vi finns tillgängliga som

stöd i maximalt två timmar, och det är du själv som fyller i din ansökan.

Välkommen till Öppet hus om SAM Internet 2019 Dalarna!

Länsstyrelsen i Dalarna kommer att ordna Öppet hus för dem som vill göra sin SAM ansökan i SAM Internet med stöd av handläggare från länsstyrelsen. Under vecka 13, 14 och 15 går det att boka en lånedator under två timmar på Länsstyrelsen i Falun. Det är du själv som fyller i ansökan men vi finns tillgängliga som stöd.

Kom ihåg att du behöver ha mobilt BankID för att kunna logga in i SAM Internet.

●●●●●●●●●●●●●●●●
 ● Anmäl dig till Öppet ●
 ● hus genom att ringa ●
 ● 0771-67 00 00 ●
 ●●●●●●●●●●●●●●●●

Viktigt - Det här gäller för tvärvillkor och torkan 2019

Jordbruksverket kommer inte att ge något generellt undantag för tvärvillkorsavvikelse kopplade till torkan under 2019 så som gjordes under 2018. Istället kommer undantag för force majeure att gälla på samma sätt som tidigare. Mer information om detta finns på Jordbruksverkets hemsida under Stöd/Jordbrukarstöd/Tvärvillkor/Kontroller och avdrag.

Länsstyrelsen Dalarna kommer inte att ha Öppet Hus på någon annan ort i år. Vi kommer inte heller att ha några informationsmöten.

Foto: Frugan/Mosphotos

Hur blir det med landsbygdsstöden?

Programperioden 2014 - 2020 för det svenska landsbygdsprogrammet går mot sitt slut och en vanlig fråga till länsstyrelsen är vad som händer med de inlämnade ansökningar som det inte finns pengar till?

Dessa ansökningar kommer under 2020 att avslås på grund av medelsbrist och försvinna ur systemet. De kommer alltså inte att överföras till nästa programperiod som börjar 2021.

MEDELA OM DU INTE TÄNKER GENOMFÖRA INVESTERINGEN ELLER SÖKA UTBETALNING

Länsstyrelsens ambition är att länets tilldelade budget för landsbygdsutvecklingsåtgärder ska komma länets företagare och projektägare till så stor nytta som möjligt. Det är därför viktigt att tilldelade stöd hinner utnyttjas i så hög utsträckning som möjligt innan programperioden är slut. Vi vill därför uppmana dig som har fått ett stöd beviljat för en investering men som av någon anledning inte kommer att genomföra investeringen eller söka utbetalning för den att meddela detta till länsstyrelsen! Då kan det outnyttjade stödet avskrivas och pengarna komma någon annan tillgodo istället.

LÄGESBILD LANDSBYGDSPROGRAMMET 2014–2020 DALARNA

För Dalarnas del är det slut på pengar i de flesta åtgärder, skickar du in en ansökan hamnar den i kö och vad som händer framöver är inget vi kan säga något om idag. Kommer det inte mer pengar denna period 2014–2020 så kommer ärendet att avslås under 2020. På grund av den stora osäkerheten pengamässigt får du gärna höra av dig innan du skickar in en ansökan.

LANDSBYGDSPROGRAMMETS FÖRETAGSSTÖD

Det finns pengar kvar i investeringsstöd för lantbruk inom delåtgärden energieffektivisering samt energigrödor för exempelvis effektivare belysning eller ventilation. Det finns även lite pengar

I både Dalarna och Gävleborg finns pengar kvar för våtmarker.

Foto: Gustav Eriksson

kvar i delåtgärden minskat utsläpp av växthusgaser och ammoniak för exempelvis tak över gödselhantering eller till satellitbrunn. Det finns också pengar kvar i åtgärden Förnybar energi inom vilken lantbruksföretag exempelvis kan söka för solceller. Energin som produceras ska gå till lantbruksverksamhet eller säljas, inte användas till privat förbrukning eller annan verksamhet på gården. Övriga företag kan här söka för annan bioenergiproduktion för försäljning men inte för eget bruk eller till investering i solenergiproduktion. Även för biogasinvesteringar finns det pengar kvar nationellt, avrop sker från en central budget.

LANDSBYGDSPROGRAMMETS PROJEKTSTÖD

I stödet till kommersiell service finns pengar kvar att söka men i övriga stöd, inklusive bredband, är pengarna uppkade eller börjar ta slut.

LANDSBYGDSPROGRAMMETS MILJÖINVESTERINGAR

Pengar finns kvar att söka för rovdjursstängsel/engångsröjning genom centralt avrop och för våtmarksinvesteringar.

LÄGESBILD LANDSBYGDSPROGRAMMET 2014–2020 GÄVLEBORG

LANDSBYGDSPROGRAMMETS FÖRETAGSSTÖD

I Gävleborgs län finns det pengar kvar att söka för företagsstöd inom delåtgärderna energieffektivisering samt energigrödor, minskat utsläpp av växthusgaser och ammoniak, kort livsmedelskedja och lokala marknader och nya jobb på landsbygden.

LANDSBYGDSPROGRAMMETS PROJEKTSTÖD

Inom projektstöden finns det pengar kvar inom delåtgärden utveckling av

natur- och kulturmiljöer som kan beviljas till exempelvis renovering av hembygdsgårdar eller liknande kulturhistoriska hus. Även inom åtgärden för investeringar i infrastruktur för rekreation och turism samt turistinformation finns det lite pengar kvar.

LANDSBYGDSPROGRAMMETS MILJÖINVESTERINGAR

Bland miljöinvesteringarna finns det pengar kvar inom alla åtgärder: anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald samt för förbättrad vattenkvalitet, miljöinvestering förbättrad vattenkvalité, anläggning av tvästegsdiken, engångsröjning och stängsel mot rovdjur.

Läs mera om de olika delåtgärderna på www.sjv.se.

FRAMTIDEN

Nästa programperiod kommer att innebära nya pengar och nya ansökningar. Vi vet i dagsläget dock ingenting om vad nästa programperiod kommer att innebära när det gäller landsbygdsutvecklingsstöd. Svaren på frågor som hur mycket pengar som kommer att tilldelas länen, vilka stöd som kommer att finnas och vilka regler och villkor som kommer att gälla är ännu höljda i dunkel.

Foto: Mosphotos

Lasse Svensson, Gävleborg
010-225 14 17
lasse.svensson@lansstyrelsen.se

Henrik Hansson, Dalarna
010-225 02 41
henrik.hansson@lansstyrelsen.se

Det är smart att underhålla diken - gå kostnadsfri kurs om dikes-underhåll i odlingslandskapet

God förvaltning och underhåll av diken ger högre skördar, minskad brukningskostnad, ökad odlingsssäkerhet och mindre risk för växtnärläckage.

Hur kan jag anpassa underhållet efter de lokala förutsättningarna? Vad säger lagstiftningen? Hur aktiveras ett dikningsföretag?

Studieförbundet Vuxenskolan anordnar nu, i samarbete med LRF, studiecirklar om förvaltning och underhåll av diken.

Mer info och anmälan:

Anmälan görs senast två veckor innan kursstart!

Gävleborg

Sandviken – 14 mars, 21 mars och 4 april, kl 18:00-21:00

Ljusdal – 8 april, 15 april och 6 maj kl 18:00 – 21:00

Anmälan görs via www.sv.se/gavleborg sökord "underhåll ditt dike".

Frågor kontakta gavleborg@sv.se eller 020-120 28 08.

Dalarna

Säter – 6 mars, 13 mars och 20 mars kl 18:00-21:00

Vansbro – 11 mars, 18 mars och 1 april kl 18:00-21:00

Mora 3 april, 10 april, 17 april kl 18:00-21:00

Anmälan görs via www.sv.se/dalarna sökord "underhåll ditt dike". Frågor kontakta dalarna@sv.se eller 0243-820 80.

Cirklarna är öppna även för dig som inte är LRF-medlem, och finansieras via EU:s landsbygdsprogram.

Foto: Maria Fermvik

Funderar du på att starta slakteri eller styckningsanläggning?

Länsstyrelserna i Gävleborg och Dalarna undrar om det finns intresse för en informations- och utbytesträff för er som går i tankar att starta slakteri/styckningsanläggning eller som är intresserade av hur processen går till. Därför vill vi gärna ha in intresseanmälningar.

Målgrupp: Ni som funderar på att starta slakteri/styckningsanläggning eller ni som är intresserade av hur processen går till vid uppstart av slakteri.

Innehåll: Från ansökan om bygglov, för-

prövningsprocessen (planering, ansökan och godkännande av stallbyggnation) till tips och praktiska lösningar, samt livsmedelshygieniska delar och godkännanden.

När: Vi tänker oss en träff under kvällstid någon gång under 2019.

Plats: Länsstyrelsen i Gävleborg

Intresseanmälan senast 28/2 till sonny.axlund@lansstyrelsen.se

Observera att detta är endast för att undersöka behov och intresse.

Väsningskurs för knackliar

Gör dig redo för sommarens slåtter genom att vässa lien redan nu och öva på knacktekniken så att den sitter innan slåttersäsongen börjar. Kursen vänder sig både till dig som redan använder knacklie men vill förbättra tekniken och till dig som vill börja slå med knacklie.

Tid: Lördag 30 mars kl 9-16

Plats: Fredriksberg

Kursinnehåll:

- Väsnings av lien – knackning
- Bryning
- Jordläggning och övrig justering av lien mot orv

För att delta i kursen behöver du ett eget knacklieblad. Om du redan har ett så ta med det! Annars finns det att köpa från kursledaren.

Kursledare: Staffan Lundaahl. Kontakta Staffan om du har frågor om utrustning eller andra praktiska frågor. Tel 0590-230 92 eller 070-267 72 92.

Antal deltagare: 5-8

Anmälan senast 20 mars till Märta Ohlsson, 010-225 02 58, marta.ohlsson@lansstyrelsen.se.

Betesförmedling

Under våren kommer länsstyrelserna starta en betesförmedlingstjänst på hemsidan. Här kan du som är djurägare och letar efter naturbetesmarker, samt du

som är markägare och saknar betesdjur, registrera dig. Vi matchar sedan djurägare mot markägare, som i sin tur får komma överens. Sök efter "Betesförmedling" på respektive länsstyrelsens hemsida

Rådgivning och fältvandring

Du vet väl att du kan få gratis rådgivning kring skötseln av dina betesmarker och slätterängar, samt hur du ska göra för att restaurera och återställa igenväxta och kanske bortglömda marker.

Vill ni ha en fältvandring i er by? Tillsammans med er rör vi oss i markerna och pratar om kulturlandskapets värden. Lämpliga teman kan vara flora, byns historiska brukande eller varför inte odlingslandskapet fåglar? Vad fältvandringen ska inriktas mot kommer vi fram till tillsammans med er.

Kontakta gärna er Länsstyrelse för mer information!

Gävleborg:

Anders Johansson 010 – 225 14 46,
Johan Färlin 010 – 225 14 83

Dalarna:

Märta Ohlsson 010-225 02 58

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

greppa näringen

Rådgivning inom Underhåll av diken

DDu som är medlem i Greppa näringen kan nu även få rådgivning inom Underhåll av diken. Målet med rådgivningen är att få förslag på åtgärder för underhåll av diken och vilka åtgärder som är viktiga för att din dränering ska fungera. Rådgivningen ger dig även kunskap i de lagar och regler som du är skyldig att följa kring dikesunderhåll.

Du hittar aktuellt rådgivningsföretag i ditt län på Greppa Näringens hemsida: www.greppa.nu. Gå in under fliken "Våra tjänster" och "Rådgivning" klicka därefter "Hitta Rådgivningsföretag" och välj rätt län.

Är du inte Greppa medlem idag men vill bli?

Målgruppen är främst ni som har minst 50 ha åkermark och/eller minst 25 djurenheter. Intresserade kan kontakta rådgivningsföretagen för startrådgivning direkt eller er länsstyrelse. Du kan alltid ringa din länsstyrelse för frågor och funderingar om Greppa Näringen.

Gävleborg: Karin Ellgardt Fredlund, 010-225 14 24, karin.ellgardtfredlund@lansstyrelsen.se
Dalarna: Martin Henriksson, 010-225 02 44, martin.henriksson@lansstyrelsen.se

Foto: Karin E. Fredlund

Rådgivning inom ekologisk produktion

Om du är etablerad ekologisk producent eller under omläggning kan du få hjälp att lösa specifika problem i din ekologiska produktion antingen via telefon eller vid ett gårdsbesök.

Exempel på rådgivning kan vara....

- Hur ska jag utfodra mina djur innan betesperioden börjar?
- Hur lyckas jag med betesdriften?
- Hur ska jag säkra tillräckligt hög grovfoderskörd i år och framöver?
- Hur kan jag få min vårsäd att konkurrera bättre med ogräs?
- Hur näringsförsörjer jag mina grödor bäst?

Går du i tankarna att lägga om till ekologisk produktion så erbjuds även omläggnings- eller uppstarts rådgivning. Du förbinder dig inte till att lägga om till ekologisk produktion genom rådgivningen utan det är en möjlighet att belysa gårdens förutsättningar för ekologisk produktion.

Rådgivningen är kostnadsfri och finansieras av EU genom landsbygdsprogrammet

Rådgivning finns för produktionsriktningarna:

Mjolk-, kött-, får-, get- fjäderfä- och grisproduktion samt Växtodling inklusive potatis, grönsaker och bär.

Är du intresserad och vill ha kontakt med en rådgivare? Ring eller skriv till

Gävleborg: Karin Ellgardt Fredlund, 010-225 14 24, karin.ellgardtfredlund@lansstyrelsen.se

Dalarna: Kristina Homman, 010-225 02 45, kristina.homman@lansstyrelsen.se

Grundkurs kemiska bekämpningsmedel

Länsstyrelsen Gävleborg anordnar grundkurs kemiska bekämpningsmedel klass 1L och 2 L. Kursen är 4 dagar uppdelat i 2+2 dagar för bekämpning utomhus för er som har behov att bekämpa inomhus krävs en extra kursdag. Kurs kommer att hållas både i Gävleborg och Dalarna om det finns tillräckligt deltagarantal.

Kursplats: Gävleborg: Nytorps Naturbruks gymnasium Arbrå

Kursplats: Dalarna: Inte klart.

Tid: Mars- April

För er som behöver gå en repetitionskurs kommer en kallelse att skickas till er. Nytt från om med i år är att Länsstyrelsen Gävleborg kommer att sköta utbildningarna i Dalarna.

Frågor och intresseanmälningar ring Mats Selin, 010-2251432, mats.selin@lansstyrelsen.se

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden